

Падалка Андрій Миколайович,

завідувач кафедри фінансових розслідувань
Університету Державної фіскальної служби
України, кандидат юридичних наук

ЕЛЕМЕНТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Як відомо загальна криміналістична характеристика полягає в тому, що вона розглядається як система, що містить відомості про ознаки і дані про закономірні зв'язки слідів, які виражені відповідним ступенем імовірності, встановленої на підставі узагальнення даних матеріалів кримінальних справ, та апробованих слідчою практикою даних. Такі дані є основою для побудови систем типових версій, що використовуються при вирішенні конкретних слідчих завдань, висуненні робочих версій. У криміналістиці застосовувались заходи щодо розробки систем визначення характерних особливостей особи, яка вчинила злочин, на підставі аналізу типових слідів, особливостей обстановки в аналогічних випадках.

Слід зауважити, що організована злочинність у сфері оподаткування стає одним з найбільш небезпечних факторів, що ускладнюють протягом декількох років економічний стан держави. Звідси в умовах кримінальної ситуації, що сформувалася останнім часом в державі, необхідним стає пошук адекватних шляхів для її подолання та підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів. Чималу роль у вирішенні цих завдань відіграє вивчення елементів криміналістичної характеристики податкових злочинів, адже на основі неї формується методика їх розслідування.

Розкриваючи типові особливості підготовки, вчинення і приховування даного виду злочинів, криміналістична характеристика допомагає знаходити найбільш ефективні тактичні прийоми і технічні засоби їх розкриття [3, с. 111].

Загальні положення криміналістичної характеристики організованої злочинності, у тому числі злочинів у сфері оподаткування, були предметом дослідження в працях Р.С. Белкіна, О.М. Васильєва, А.Ф. Волобуєва, В.К. Гавло, Г.А. Густова, В.А. Журавля, І.М. Лузгіна, Г.А. Матусовського, Г.М. Мудьюгіна, В.П. Корж, М.П. Яблокова та ін.

Так, у загальнотеоретичному плані можна говорити про криміналістичну характеристику злочинів як про систему, що містить відомості про сукупність криміналістично значущих ознак. Такий висновок базується на аналізі вже розроблених криміналістичних характеристик злочинів окремих видів, їх науковому узагальненні, що становить основу для розвитку загального вчення про криміналістичну характеристику організованої злочинності у сфері оподаткування.

Головним елементом криміналістичної характеристики виступають ознаки, що характеризують податкові злочини, та

дозволяють встановити ймовірний факт вчинення протиправної дії. До їх числа можна віднести:

- повну або часткову невідповідність господарсько-економічних угод і операцій, невідповідне документальне оформлення записів в облікових і звітних документах;

- наявність підробки в документах, що мають відношення до розрахунку розміру доходу і суми податку;

- порушення правил ведення касових операцій;

- порушення правил ведення обліку та звітності;

- порушення правил списання товарно-матеріальних цінностей;

- порушення правил складання трансфертних угод;

- порушення правил документообігу;

- порушення технологічних процесів і операцій [1, с. 75].

Наведений перелік можна віднести до явних ознак, що сприяють виявленню податкового злочину. Крім них, в ході заходів по виявленню необхідно враховувати і так звані злочини скоєні ОЗГ, незалежно від вчиненого злочину додатково до обставин, що підлягають встановленню та що характеризує злочин як вид, необхідно при розслідуванні встановлювати такі обставини:

- встановлення всіх осіб, які беруть участь і мають причетність до скоєння злочинів, встановлення всієї злочинної діяльності ОЗГ;

- визначення характеру, якісного і кількісного складу, типу і структури злочинної групи, особливості взаємин її членів, наявність в організованій злочинній групі конфліктних відносин, виявлення зовнішніх зв'язків ОЗГ;

- виявлення організатора групи, який здійснює керівництво;

- диференціація ролі і індивідуалізація провини співучасників ОЗГ;

- вивчення причин і умов, що сприяють формуванню організованої злочинної групи і вчиненню злочину;

- встановлення дійсної шкоди від злочину, вчиненого ОЗГ і диференціація його щодо кожного співучасника.

Так, за криміналістичною характеристикою злочинів скоєних організованою злочинною групою ми бачимо, що вони мають свою специфіку. Повнота розслідування злочинів, скоєних організованою групою у сфері оподаткування, в першу чергу пов'язана з виявленням всієї злочинної діяльності, встановленням всіх епізодів злочинної діяльності та осіб, до них причетних.

Ми погоджуємося з думкою В.П. Корж, що «Криміналістичний аспект характеристики злочинів підпорядкований завданням доказування у кримінальному провадженні» [2, с. 236]. Саме тому структура криміналістичної характеристики будується на підставі системи обставин, які входять до предмета доказування, і елементів складу злочину, передбачених відповідними статтями Кримінального кодексу України.

Звідси криміналістичну характеристику злочинів в її загальному вигляді можна визначити як систему узагальнених фактичних даних і

заснованих на них наукових висновків і рекомендацій про найбільше типові криміналістично-значущі ознаки злочину, знання яких необхідно для організації та проведення їх всебічного, повного, об'єктивного і швидкого розкриття і розслідування.

Таким чином, тільки комплексна криміналістична характеристика організованої злочинності у сфері оподаткування, багато в чому визначає ефективність розслідування і встановлення всіх обставин скоєного. Своєрідність способу вчинення і механізму слідоутворення, визначає особливості інструментарію, якими може скористатися слідчий для встановлення обставин, що підлягають доказуванню, сукупності найбільш ефективних слідчих дій і тактичних прийомів їх проведення.

Список використаних джерел

1. Колесниченко А. Н., Коновалова В. Е. Криминалистическая характеристика преступлений: учебное пособие. Харьков: Харьковский юридический институт, 1985. 93 с.

2. Корж В. П. Теоретические основы методики расследования преступлений, совершаемых организованными преступными образованиями в сфере экономической деятельности: монография. Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. 412 с.

3. Яблоков Н. П. Криминалистическая характеристика преступления и типичные следственные ситуации как важные факторы разработки методики расследования преступлений. Вопросы борьбы с преступностью. 1979. Вып. 30. С. 110–122.

Процик Любов Сергіївна,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення ДНДІ МВС України, кандидат психологічних наук;

Сидоренко Олександра Юрійвна,

провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення ДНДІ МВС України, кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ

Нині особливої актуальності набуває питання психологічної підготовки висококваліфікованих кадрів для Національної поліції у закладах вищої освіти (ЗВО) МВС України. Адже виконання поліцейськими службових обов'язків потребує правових і психолого-педагогічних знань, багатьох спеціальних умінь, а також низки професійно важливих індивідуально-психологічних якостей (психофізіологічних, інтелектуальних, мотиваційних, характерологічних, емоційно-вольових).